

EMBARGO

tot vrijdagmiddag 26 november - 12.00 uur

Openingsrede Henk Hoekstra op het 28ste congres van de
Communistische Partij van Nederland,
op 26, 27 en 28 november te Amsterdam.

Beste aanwezigen, kameraden,

Alle gedelegeerden, vertegenwoordigers van de pers, gasten
en belangstellenden, van harte welkom.

Ik kan me geen congres van de CPN herinneren dat met zo'n spanni-
tegemoet gezien werd. Niet alleen door onze partij zelf -
die haar gedelegeerden heeft gekozen na een omvangrijke en
geladen discussie - maar ook door anderen, vriendelijk en
minder vriendelijk gestemden.

Er is begrepen, dat de vraagstukken die door onze partij
aan de orde zijn gesteld, eigenlijk vraagstukken zijn die
de hele Nederlandse arbeidersbeweging raken. Het gaat om
vredesstrijd als volstrekste prioriteit in de huidige vrede-
bedreigende en leven-bedreigende situatie.

Wij, als actief deel van de Nederlandse vredesbeweging, kiezen
voor een strijdbare benadering van dit vraagstuk.

Er is een uitweg uit deze noodlottige bewapeningsspiraal,
overheerst door blokken en het onderschikken van afzonder-
lijke landen daarin.

De sporen van dit strategospel lopen door het Midden-Oosten,
Afghanistan, delen van Latijns- en Midden-Amerika.

De enige weg daaruit, is het ontwikkelen van het eigen
initiatief tot dé-escalatie, vermindering van de bewapening,
verwijdering van atoomwapens, waar dan ook, te beginnen uit
Nederland.

Zo'n eigen initiatief moet - het kan niet anders - steunen
op zeer brede massabewegingen en op onderlinge internationale
solidariteit tussen deze bewegingen. Het moet gericht zijn
op het beëindigen van de onderwerping van landen aan blokken,
en aan de machtigsten daarin. Zo bepalen wij hier onze positie
ten opzichte van de NAVO.

Vanuit deze geest kunnen wij elke stap in de richting van

ontspanning ondersteunen, als het gaat om verbetering van de betrekkingen tussen de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten, om doeltreffende onderhandelingen over vermindering van atoombewapening en alle andere soorten bewapening en ook als het gaat om regeling van de jarenlange absurde verhoudingen tussen China en de Sowjet-Unie.

Wat wij voorts in de discussie ter voorbereiding van dit congres aan orde hebben gesteld is onze visie over crisisbestrijding, gericht op concrete maatregelen voor het scheppen van werkgelegenheid, op verdediging van wat in jarenlange strijd voor loon en sociale voorzieningen tot stand is gebracht.

Het is zonder meer duidelijk, dat dit een diep ingrijpende vernieuwing vereist van de maatschappelijke verhoudingen. Daartoe is de ontplooiing van de strijd tegen de huidige koers van de regering-Lubbers noodzakelijk. Daarom staan wij achter de acties in de bedrijven, van het spoorwegpersoneel, van de onderwijskrachten, van vrouwen en van jongeren. Maar het is eveneens volstrekt noodzakelijk dat de progressieve partijen voldoen aan een verplichting tegenover allen die een ander beleid voorstaan en samen beraadslagen over een progressief, gemeenschappelijk alternatief en zich daarbij durven te begeven buiten de enge kaders van de huidige politiek van grote kapitaalsmachten.

Ik denk dat de kracht van de oppositie is gelegen in het feit dat ze zich verbindt met de acties, dat ze een ander beleid voorstaat en dat programmatisch wenst uit te werken, vastbesloten zich sterk te maken tegenover een rechtse politiek.

Voor dit alles is progressieve machtsvorming vereist. Daarom stellen we dit als het centrale vraagstuk, niet alleen voor ons, maar voor alle progressieve mensen, groeperingen en bewegingen.

Het is van groot belang dat in het progressieve overleg tussen PvdA, CPN, PPR en PSP overeenstemming bestaat over het feit dat dit inderdaad het centrale vraagstuk is.

In het tot stand komen van progressieve machtsvorming ligt het antwoord opgesloten of er ja dan nee een andere regeringskoers mogelijk is.

Ieder voor zich kan zijn gelijk opeisen, maar samen kunnen we veranderingen tot stand brengen. Geen breuk uit het verleden mag verhinderen dat krachten die elkaar op deze beslissende momenten nodig hebben voor gemeenschappelijke doelen samen optreden.

Er is geen stap voorwaarts mogelijk zonder progressieve machtsvorming, met een eigen onmisbare plaats van bewegingen daarin en met een sterke betrokkenheid daarbij van de vakbeweging, in het bijzonder de FNV met een strijdbare opstelling.

De betekenis van een actieve CPN wordt nu juist duidelijk. Wij kunnen gestalte geven aan de oude wens van de Nederlandse arbeidersbeweging: eenheid in de gemeenschappelijke strijd voor vrede, voor een beter bestaan, voor socialisme.

Dit stelt tevens eisen aan onze partij zelf!

Hoe het zal gaan met onze bijdrage aan de progressieve machtsvorming hangt af van de besluiten van dit congres. De positie van de CPN is volop in discussie, in onze partij en daarbuiten. Ik durf te zeggen: er is gebleken, dat in brede kring erkenning bestaat dat doeltreffende progressieve machtsvorming zonder communisten niet mogelijk is.

Bij de meningsvorming daarover heeft het ontwerp-program en de discussie daarover een belangrijke rol gespeeld. Duidelijker dan voorheen bleek hoezeer onze partij bereid is zich te verdiepen in de grote vraagstukken van deze tijd en met waardering voor de grote tradities, nieuwe visies te ontwikkelen.

Dat proces is niet afgesloten. Dat zal ook niet met dit congres het geval zijn. Dat proces is volop gaande.

Juist in een bondgenootschap is het nodig onze eigen identiteit te verduidelijken en in te brengen. Het is niet voldoende van onze kant te volstaan met te zeggen dat wij meer dan wie dan ook 'initiatiefnemend en verenigend' optreden. Het gaat eveneens om onze doelstellingen op korte

en lange termijn, om onze ideeën over socialisme in Nederland en de weg daarheen. Daarvoor zal een definitief program nodig zijn.

Zonder zo'n program zal onze identiteit vervagen, dreigt een pragmatisch opportunisme en zal geen toetsing van onze actuele politiek mogelijk zijn aan onze doelstellingen. Dit wil zeggen dat wij onze eigen identiteit niet alleen moeten zoeken in kritiek op anderen, maar vooral in het formuleren van eigen positieve doelen. Daartoe kan dit congres een aanzet geven. Alleen zo is het mogelijk in meer-vormigheid te blijven voortbestaan, te groeien en nieuwe wegen te vinden in ongekende situaties.

Ons 28ste congres is een besluitnemende fase na de grote discussie die we niet nog eens over kunnen doen. Er zullen veel stemmingen plaats hebben, die grote verantwoordelijkheid leggen bij elke gedelegeerde.

De gang van zaken zal tonen of we al dan niet de weg zullen inslaan naar een nieuw type communistische partij, pluriform maar toch krachtig in haar besluitvorming en keuzen.

In het willen doorvorsen van de grote vraagstukken van deze tijd ligt de mogelijkheid van een nieuwe aaneensluiting. Daarvoor moet ruimte worden gemaakt voor mensen, die nu al in de discussie, in de diverse activiteiten en in de organisatie naar voren zijn getreden. Men kan zeggen dat profilering van partijgenoten op vele terreinen heeft plaats gehad, in acties in buurten en bedrijven, in vertegenwoordigende organen, in discussies al dan niet in de publiciteit.

Op dit congres staat het beleid van het partijbestuur ter discussie, vooral in het eerste deel van de resolutie. Een enkele opmerking van mijn kant daarover, want als voorzitter van het partijbestuur sta ik voor dit beleid. Dat was gericht op vernieuwing op principiële grondslag. Het ontwerp-program - klaar gekomen in december 1981 - geeft een visie op doelstellingen en de gerichtheid van onze activiteiten. Dat alles is onderdeel van verdergaande discussie.

Het beleid van het partijbestuur was gericht op het doen van concrete stappen tot progressieve machtsvorming. We hebben die kunnen doen dankzij de besluiten van ons vorige

congres en gestimuleerd door samenwerking in talloze acties. Bij de praktische uitvoering van de partijpolitiek zijn grote discussies ontstaan en traden verschillen van opvatting aan het daglicht. Welke spanningen dit ook opriep, toch was het nodig deze discussie aan te gaan. Per slot van rekening stelt dit ons congres in staat nu keuzen te maken. Het beleid was gericht tegen polarisatie. Dit wil zeggen dat het doel was mensen te winnen voor de koers die we ingeslagen waren op het 26ste en 27ste partijcongres. Polarisation kan leiden tot het uiteendrijven van denk-richtingen, het opgeven van de discussie gericht op overtuiging in de partij, het uitsluiten en afdrijven van minderheden.

Naar mijn mening gaat het er hierbij om of wij er met verwerking van de ervaringen uit het verleden nu in zullen slagen om een nieuw type communistische partij op te bouwen. Er wordt veel gespeculeerd over wat zou kunnen gebeuren op het congres, en daarna, over barsten en scheuren in de partij, over onverzoenlijkheid. Maar de vraag is natuurlijk wat wij willen.

Een enkele opmerking over het voorzitterschap.

Al in september 1981 heb ik aangekondigd dat de vervulling van het voorzitterschap door mij op dit congres beëindigd zal worden.

Daar hoort een zekere verantwoording bij. Het waarom is reeds uiteengezet.

Wat de vervulling van het voorzitterschap betreft heb ik geprobeerd daar gaandeweg een relativerende inhoud aan te geven, daarbij de ervaringen in onze eigen partij en in de hele communistische beweging verwerkend. Er is zeer veel verantwoordelijkheid gedelegeerd en er heeft een decentralisatie plaats gehad met alle 'risico's' van dien. Maar dat was noodzakelijk vanwege de omvang van het werk en de taken die we onszelf stellen. Daarbij is vaak sprake van een overdaad, gezien de omvang van onze partij.

(Voor goed begrip, dit is een pleidooi voor groei van de partij, niet voor beperking van de taken).

Er is volop ruimte geschapen voor kritiek ook als het de leiding van de partij betreft. Hierbij ontstond een voor een communistische partij -oude-snit- ongewoon beeld, dat echter wel thuis hoort in het vernieuwingsproces.

Ik weet dat dit beleid, vooral de laatste tijd, in toenemende mate onder kritiek is komen te staan. De beoordelingen liepen uiteen van 'vernieuwend' tot 'slap', van 'natte dweil' tot 'wollen deken'. Echter het doel van dit optreden was juist gericht op het scheppen van ruimte voor discussie over naast bijliggende en verdere doelen en de strijd daarvoor. Er zijn er die zeggen dat daar ook wel misbruik van is gemaakt. Mijn idee is dat met dit ruimtescheppend beleid op verantwoorde manier moet worden omgegaan, zoals van communisten, leden van onze partij, kan worden verwacht.

Dat moet mogelijk zijn, zonder bevoogding en disciplinerend in denken en gedrag van 'bovenaf'.

Is dat mogelijk? Het zou wel getuigen van een heel sombere kijk indien dit ontkend wordt.

Het zou de opbloei van onze partij, als partij waarin alle grote vraagstukken, die in de arbeidersbeweging aan de orde zijn behandeld kunnen worden, belemmeren.

Mijn inziens hoort bij een moderne communistische partij, dat ze ook progressief moet zijn in de verwerking van eigen ervaringen, en het doorbreken van taboes, en terzelfdertijd bouwt, door overtuiging en democratische ontplooiing van het partijleven, aan een eensgezind optreden bij uitvoering van de besluiten.

Dat alles overziende rijst de vraag, of we deze weg zullen of kunnen inslaan. Het is de vraag die velen op de lippen ligt. Wellicht is dat de oorzaak van de zeer grote gespannen belangstelling.

Naar mijn mening is het mogelijk. Sterker nog: het is noodzakelijk.

Of deze weg ingeslagen wordt zullen dit congres en zijn besluiten duidelijk maken.

Daarbij is dus aan de orde, of het congres zal besluiten het

nieuwe partijbestuur op te dragen een definitief ontwerp-program aan een extra-congres voor te leggen.

Daarbij is eveneens aan de orde het verder aanscherpen van onze internationale politiek. Hierover is veel gesproken. Het is aan de orde in de resolutie. Ik wil dat niet herhalen, maar mij bepalen tot een enkele opmerking.

Onze internationale oriëntatie moet zich vooral richten op solidariteit, op gemeenschappelijk optreden voor gelijke doelen.

Wij moeten daarbij uitgaan van onze ideeën over het socialisme en de strijd daarvoor in Nederland. Deze ideeën moeten wij in de komende tijd duidelijk formuleren.

Zeker is al - gezien de discussies in onze partij - dat wij ons, als we spreken over socialisme, niet willen beperken tot de productieverhoudingen. Naar mijn mening betekent voor ons socialisme meer vrijheid. Het zal democratisch, progressief, vredelievend en humanistisch moeten zijn.

Dat zijn criteria, waarmee we anderen, die zich op socialisme beroepen, kunnen beoordelen en zo nodig veroordelen als het bijvoorbeeld om de militaire machtsgreep in Polen gaat.

Het scherp formuleren van criteria voor socialisme zal nieuwe spanningen opleveren en mogelijk heftige meningsverschillen met andere partijen, al dan niet aan de macht. Het zij zo, maar mensen die leven onder willekeur, onder uitbuiting en in onvrijheid hebben het recht - juist zij hebben dat - om scherp hun toekomstverwachtingen inzake socialisme te uiten. En zij hebben recht op solidariteit.

Tenslotte: er was veel verbazing, ook verontrusting over de openheid en felheid van de discussie. Er heeft zich een zeker doemdenken ontwikkeld, zich uitend in ondergangsovertueringen. Er was verbazing, dat we het aandurfden fouten uit het verleden aan de orde te stellen. Wat mij betreft om de glorieuze tradities uit het verleden te bevrijden van smetten.

Toch is het zo, dat wanneer wij er niet in zouden slagen nieuwe wegen in te slaan, dit niet geweten kan worden aan het verleden, maar wel aan een gebrek aan moed om nu als

communisten te besluiten tot een strijdvaardige gefundeerde politiek voor behoud van vrede, tegen de atoomoorlog voor de verdediging van de elementaire belangen van de Nederlandse werkende bevolking.

Ouderen onder ons hebben kennis en ervaring, die zij, naar ik hoop, kritisch verwerkt inbrengen. Dat is hun recht en plicht.

Maar het gaat om de toekomst van nieuwe generaties, om veiligheid en perspectief. Om hun bestaan en de kwaliteit daarvan. Ook zij - en vooral zij - hebben recht en plicht tot spreken.

Zo werkend zal ons congres na een bewogen discussie in onze partij tot goede besluiten kunnen komen.

Hiermee is het 28ste congres geopend.